

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра конституційного права та теоретико-правових дисциплін

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для виконання аудиторної та самостійної роботи

з дисципліни

«Правничі студії»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	С «Соціальні та поведінкові науки»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	С4 «Психологія»
РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	Перший (бакалаврський)
Освітня програма	Психологія. Організаційна психологія
Мова навчання	Українська

Біла Церква
2026

УДК: 34:159.9(076.5)

Затверджено

Науково-методичною комісією Білоцерківського НАУ

Протокол № 9 від «16» квітня 2026 р.

Укладач: Тимощук О.Г., канд. юрид. наук, доцент кафедри конституційного права та теоретико-правових дисциплін

Тимощук О.Г. Методичні вказівки для виконання аудиторної та самостійної роботи з дисципліни «Правничі студії» здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності С4 «Психологія» / уклад. О.Г. Тимощук. Біла Церква: БНАУ, 2026. 36 с.

Публікація містить рекомендації здобувачам вищої освіти для підготовки до практичних занять з навчальної дисципліни «Правничі студії», структуру та зміст дисципліни, теоретичні матеріали, практичні завдання для опрацювання, питання для обговорення, завдання для самостійної роботи, тестові завдання для самоконтролю та перелік рекомендованої літератури.

Видання спрямоване на формування у здобувачів вищої освіти базових знань про право як соціальний регулятор, систему права, основні правові інститути та принципи функціонування правової системи України. Методичні рекомендації покликані сприяти розвитку правового мислення, формуванню навичок аналізу правових норм, їх тлумачення та застосування у практичних ситуаціях. Особливу увагу приділено ознайомленню здобувачів освіти з основами правової культури, принципами верховенства права, правами і свободами людини та громадянина, а також роллю права у забезпеченні демократичного розвитку суспільства і держави. Видання спрямоване на розвиток правової свідомості та підготовку здобувачів освіти до подальшого вивчення юридичних дисциплін.

Рецензент:

Обіюх Н.М., канд. юрид. наук, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Білоцерківського НАУ

Методичні вказівки розглянуто на засіданні кафедри конституційного права та теоретико-правових дисциплін, протокол №7 від 25 лютого 2026 р.

Схвалено методичною радою соціально-гуманітарного факультету, протокол №6 від 1 квітня 2026 р.

© О.Г. Тимощук, 2026

ЗМІСТ

№ п/п	Назва	Стор.
1.	Передмова	4
2.	Контент змістових модулів	6
3.	Тематика практичних занять	7
4.	Тестові та письмові завдання для самоконтролю	23
5.	Орієнтовний перелік підсумкових питань	29
6.	Критерії оцінювання результатів навчання здобувача	30
7.	Словник термінів англійською мовою з перекладом з навчальної дисципліни “Правничі студії”	32
8.	Рекомендовані джерела інформації	33

ПЕРЕДМОВА

Сучасний розвиток українського суспільства, утвердження принципів демократичної правової держави та забезпечення прав і свобод людини зумовлюють необхідність формування правової культури та правової обізнаності фахівців різних галузей. Особливого значення це набуває для майбутніх психологів, професійна діяльність яких безпосередньо пов'язана з роботою з людьми, захистом їхніх прав, дотриманням етичних стандартів та розумінням правових аспектів взаємодії у суспільстві. Саме цьому сприяє вивчення навчальної дисципліни «Правничі студії», яка формує у здобувачів вищої освіти базове уявлення про право як важливий соціальний регулятор, систему права, основні правові інститути та механізми реалізації прав людини.

В умовах сучасних суспільних викликів, зокрема трансформаційних процесів у державі, розвитку демократичних інституцій та європейської інтеграції України, зростає потреба у фахівцях, які поєднують професійні знання зі здатністю орієнтуватися у правовому середовищі, усвідомлювати значення принципу верховенства права, поважати права і свободи людини та діяти відповідально у професійній діяльності. Для психолога розуміння правових засад взаємодії з клієнтами, принципів конфіденційності, правового статусу особи, а також правових механізмів захисту людини має важливе практичне значення.

Методичні рекомендації, представлені у цьому виданні, розроблено з метою сприяння ефективному засвоєнню змісту навчальної дисципліни «Правничі студії», систематизації знань студентів про основи права, формування навичок аналізу правових ситуацій та розуміння ролі права у професійній діяльності психолога.

Видання охоплює основні змістові модулі дисципліни, зокрема:

- поняття та ознаки права, його функції та роль у суспільстві;
- систему права та джерела права;
- основи конституційного ладу України та права людини і громадянина;
- правові засади діяльності державних органів та інститутів громадянського суспільства;
- Правові аспекти професійної діяльності психолога та етичні стандарти роботи з людиною.

Методичні матеріали можуть бути використані під час проведення практичних занять, організації самостійної роботи студентів, підготовки до поточного та підсумкового контролю знань. Автор висловлює сподівання, що запропоновані методичні рекомендації сприятимуть формуванню у майбутніх

психологів правової культури, розвитку відповідального ставлення до прав людини, розуміння правових основ професійної діяльності та здатності застосовувати правові знання у практичній роботі.

За результатами вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти набувають: **1) загальні компетентності:**

ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями

ЗК 10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як член суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

2) спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку

Згідно з освітньо-професійною програмою очікуваними результатами вивчення дисципліни є наступні **програмні результати навчання:**

ПРН 10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культурних особливостей співрозмовника.

ПРН 15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку

ПРН 17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

Лекційні заняття системно охоплюють зміст навчальної дисципліни та сприяють формуванню у здобувачів вищої освіти цілісного уявлення про право як важливий соціальний регулятор суспільних відносин. Під час лекцій студенти ознайомлюються з основними правовими категоріями, принципами функціонування правової системи, джерелами права, а також з правами і свободами людини та механізмами їх захисту.

Практичні (семінарські) заняття з навчальної дисципліни «Правничі студії» проводяться як за питаннями, розглянутими під час лекційних занять, так і за темами, визначеними для самостійного опрацювання здобувачами вищої освіти.

Метою проведення практичних (семінарських) занять є формування у студентів базових правових компетентностей, необхідних для розуміння ролі

права у суспільстві, а також розвиток навичок критичного мислення, аналізу правових норм та їх застосування у різних життєвих і професійних ситуаціях. Під час занять особлива увага приділяється формуванню здатності аналізувати правові ситуації, визначати правовий статус особи, розуміти механізми захисту прав людини, а також застосовувати правові знання у сфері міжособистісної взаємодії, що має важливе значення для майбутньої професійної діяльності психолога.

Формування професійного світогляду майбутніх психологів передбачає не лише засвоєння основ правових знань, а й усвідомлення значення прав людини, принципів справедливості, законності та відповідальності у професійній діяльності. Ефективна робота психолога неможлива без дотримання етичних та правових стандартів, поваги до гідності особистості, конфіденційності та забезпечення правового захисту людини. Вивчення дисципліни «Правничі студії» сприяє формуванню у здобувачів освіти правової культури, розвитку відповідального ставлення до прав людини та розуміння правових засад професійної діяльності у сучасному демократичному суспільстві.

КОНТЕНТ ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ

Змістовний модуль 1: Основи національної правової системи та галузеве регулювання

Тема 1. Теорія держави і права: основи правової системи.

Тема 2. Конституційне право України та права людини.

Тема 3. Цивільне право: основи регулювання приватних правовідносин.

Тема 4. Сімейне право: правове регулювання сімейних відносин.

Змістовний модуль 2: Право, особистість, правові межі відповідальності і професійна етика правників в сучасному суспільстві

Тема 5. Адміністративне та трудове право: взаємодія громадянина і держави.

Тема 6. Кримінальне та кримінальне процесуальне право: правові межі відповідальності.

Тема 7. Міжнародне право і права людини: глобальні стандарти правового захисту.

Тема 8. Юридична деонтологія: етичні засади правничої професії.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовний модуль 1: Основи національної правової системи та галузеве регулювання

Практичне заняття 1. Теорія держави і права: Основи правової системи.

Теорія держави і права є базовою юридичною наукою, яка досліджує загальні тенденції виникнення, еволюції та функціонування держави і права. Ця тема вводить ключові поняття правової системи, включаючи структуру права, джерела права, принципи законності та верховенства права. Розуміння цих питань є особливо критичним для студентів психологів, оскільки право стосується людської поведінки, соціальних звичок та способів регулювання соціальних відносин. Визнання правових основ функціонування держави створює основу для правової культури та розгляду ролі права у забезпеченні стабільності та справедливості в суспільстві.

План заняття:

1. Поняття та предмет теорії держави і права: місце в системі юридичних та соціальних наук, міждисциплінарні зв'язки (до психології).
2. Сама правова система: поняття та структура: нормативні, інституційні та ідеологічні особливості.
3. Джерела (форми) права в Україні: нормативно-правовий акт, міжнародні договори, правові звичаї, судова практика.
4. Право і верховенство права: зміст і значення для професійної діяльності психолога.
5. Правові відносини та правова відповідальність: суб'єкти, об'єкти, юридичні факти.
6. Правосвідомість і правова культура у здійсненні правової поведінки людини.

Питання для обговорення

1. Який вплив має теорія держави і права на підготовку професійного психолога?
2. Яка структура правової системи і як вона пов'язана між собою?
3. Чим відрізняється правова система від системи права?
4. Що важливіше, як принцип верховенства права корисний у практиці практичного психолога (освіта, медицина, судова практика)?
5. Як правова культура, заснована на правилах, впливає на поведінку людини в конфліктних ситуаціях?

6. Чи несе психолог правову відповідальність за свої професійні помилки? У яких формах?

Письмові завдання для перевірки знань

1. Відрізнити право, законодавство, нормативно-правовий акт.
2. Визначити основні джерела права в Україні.
3. Розкрити зміст принципу верховенства права.
4. Визначити компоненти правових відносин та приклад з професійної роботи психолога.
5. Визначити типи правової відповідальності та коротко описати їх.

Письмові завдання

1. Написати завдання, яке надає структуру правової системи України, організовану з коротким поясненням для кожного пункту.
2. Розглянути одну статтю Конституції України з точки зору принципів права.
3. Описати приклад правових відносин у зв'язку з психологічним консультуванням (розглядається як суб'єкт, об'єкт, зміст).
4. Розглянути правосвідомість у створенні почуття законної поведінки у підлітків.
5. Провести короткий огляд літератури на міжнародний документ з прав людини (наприклад, Європейська конвенція з прав людини), які його наслідки для роботи психолога.
6. Порівняти, що означає "моральна відповідальність" і "правова відповідальність" у службі психолога.

Теми есе

1. Верховенство права для захисту прав людини у професійній діяльності психолога.
2. Правова культура сучасного українського суспільства: перешкоди та можливості.
3. Психологічна практика, взаємозв'язок права і моралі на предметі психологічної роботи.
4. Правосвідомість і психологічні процеси у формуванні правового мислення особистості.
5. Правова відповідальність психолога: професійні обмеження та небезпеки, пов'язані з нею.
6. Важливість прав людини у захисті психологічної безпеки особистості.

Практичне заняття 2.

Конституційне право України та права людини

Конституційне право є фундаментальною галуззю національної правової системи, яка визначає рамки державної системи та закладає основи держави (системи органів влади) та системи державних органів, а також права і свободи осіб та громадян держави. У цій темі студенти вивчають Конституцію України та демократичне управління, верховенство права та гарантії прав людини. Ця перспектива важлива для майбутніх психологів, які працюватимуть з різними групами населення, включаючи вразливі групи, оскільки їхня професійна та освітня практика стосується захисту прав людини. Концепції курсу та конституційне право України: положення в системі національного права. Основи Конституції України як основного закону держави: юридична сила, структура, функції. Конституційно-правовий статус осіб та громадян: поняття, елементи, гарантії. Класифікація прав і свобод людини: особисті, політичні, соціальні, економічні, культурні. Механізми захисту прав людини в Україні: судовий захист, конституційна скарга, діяльність Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Права людини у психологічній діяльності як професійні: конфіденційність, повага до гідності особи, захист персональних даних.

План заняття:

1. Поняття конституційного права, предмет і метод правового регулювання. Роль конституційного права як фундаментальної галузі права та його значення для професійної діяльності психолога.
2. Поняття, юридична сила, структура та функції Конституції України. Принцип верховенства права, демократичне управління та значення конституційних норм у забезпеченні стабільності держави.
3. Поняття правового статусу особи, його елементи та гарантії. Відмінність між правами людини і правами громадянина.
4. Особисті, політичні, соціальні, економічні та культурні права і свободи. Принципи невідчужуваності, рівності, поваги до людської гідності та недоторканності прав людини.
5. Судовий захист прав і свобод, конституційна скарга, діяльність Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, роль державних та міжнародних механізмів захисту прав людини. Підстави та межі допустимого обмеження прав людини.
6. Конституційні гарантії у сфері психологічної практики: конфіденційність, повага до гідності особи, захист персональних даних,

права дітей та вразливих груп населення в освітньому й консультативному середовищі.

Питання для обговорення

1. Чому Конституція є найвищою формою права в національній законодавчій системі?
2. Яка різниця між правами людини та правами громадян?
3. Які права є важливими для психологічної безпеки особи?
4. Який зв'язок між конституційними правами та етикою психолога?
5. Які найефективніші механізми захисту прав людини на сьогодні?
6. Чи можуть права людини бути обмежені? За яких умов це допустимо?

Письмові завдання:

1. Розкрийте поняття конституційного права України та визначте його місце в системі національного права. Охарактеризуйте предмет правового регулювання цієї галузі.
2. Проаналізуйте структуру Конституції України та охарактеризуйте її основні складові. Поясніть значення Конституції як Основного Закону держави та її юридичної сили.
3. Охарактеризуйте конституційно-правовий статус людини і громадянина, визначивши його основні елементи. Поясніть різницю між правами людини та правами громадянина.
4. Здійсніть класифікацію конституційних прав і свобод людини (особистих, політичних, соціальних, економічних і культурних) та наведіть приклади їх реалізації у повсякденному житті.
5. Охарактеризуйте основні механізми захисту прав людини в Україні. Визначте роль судового захисту, конституційної скарги та діяльності Уповноважений Верховної Ради України з прав людини у забезпеченні прав і свобод людини.
6. Розкрийте значення прав людини у професійній діяльності психолога. На прикладі роботи психолога в закладі освіти поясніть важливість дотримання конфіденційності, поваги до гідності особи та захисту персональних даних.

Письмові завдання для самостійної роботи

1. Аналізувати одну зі статей Розділу II: Права, свободи та обов'язки осіб та громадян (1-2 сторінки аналітичного тексту).

2. Провести короткий аналіз міжнародного документа в галузі прав людини (наприклад, Загальна декларація прав людини) та пояснити його актуальність для українського права.
3. Протиставити зміст права на повагу до людської гідності та права на недоторканність приватного життя.
4. Розглянути приклад порушення прав людини у сфері освіти або медицини та рекомендувати можливі правові засоби захисту.
5. Зробити проект захисних механізмів для прав людини в Україні.
6. Розглянути роль Конституційного Суду України у захисті Конституції.

Теми для есе

1. Конституційні права людини як основа демократичної держави.
2. Чому Конституція залишається верховною?
3. Ідеал гідності – основний принцип сучасного правового порядку. Баланс між правами людини та професійною відповідальністю психолога.
5. Правовий та психологічний захист прав дітей в умовах воєнного стану.
6. Міжнародні стандарти прав людини, що сприяють піднесенню українського конституціоналізму.

Практичне заняття 3. Цивільне право: основні правила, що регулюють приватні правові відносини

Це правило відоме як цивільне право і стосується майнових та немайнових відносин з юридичними особами на основі рівності, волі та незалежності прав осіб або груп. У такій справі розглядаються основні інститути цивільного права: суб'єкти цивільних правовідносин, майнові права, договори, зобов'язання та захист цивільних прав. Психологи повинні пам'ятати про ці знання; це особливо актуально для психологічної професії у наданні психологічних послуг; для укладання договорів, гарантування прав клієнтів та захисту прав клієнтів, а також для забезпечення принципів конфіденційності інформації. Структура загляття: Поняття, предмет і метод, або підхід цивільного права: місце в системах національного права. Цивільний кодекс України: структура та принципи. Суб'єкти цивільних правовідносин: фізичні та юридичні особи, цивільна правоздатність та дієздатність. Об'єкти цивільних прав: майно, результати інтелектуальної діяльності, особисті немайнові інтереси. Поняття, види та умови дійсності угод і договорів. Цивільна відповідальність та збереження цивільних прав (відшкодування шкоди, моральної шкоди).

План заняття:

1. Цивільне право як галузь приватного права, його місце в системі національного права. Особливості цивільно-правового регулювання: юридична рівність сторін, автономія волі та майнова самостійність учасників правовідносин.
2. Поняття і роль Цивільний кодекс України у регулюванні приватноправових відносин. Основні принципи цивільного права: добросовісність, справедливість, розумність, свобода договору.
3. Поняття фізичної та юридичної особи. Цивільна правоздатність і дієздатність, їх особливості та значення для професійної діяльності психолога.
4. Майно, результати інтелектуальної діяльності, інформація, честь, гідність, ділова репутація та приватність як об'єкти цивільних прав. Захист особистих немайнових прав у професійній діяльності психолога.
5. Поняття, види та умови дійсності правочинів і договорів. Значення договору в наданні психологічних послуг, консультуванні та приватній практиці. Права та обов'язки сторін у договірних відносинах.
6. Поняття цивільної відповідальності, підстави її настання. Відшкодування майнової та моральної шкоди, способи захисту цивільних прав та інтересів, включаючи захист конфіденційної інформації клієнта у психологічній практиці.

Питання для обговорення

1. Яка специфіка цивільного права як галузі приватного права?
2. Чим цивільна правоздатність відрізняється від цивільної дієздатності?
3. Які характеристики цивільної відповідальності у випадку завдання моральної шкоди? Чому важливо використовувати договори для професійної діяльності психолога (консультування, приватна практика)? Чи можна вважати інформацію об'єктом цивільних прав?
4. Як забезпечити захист особистих немайнових прав?

Письмові завдання:

1. Поясніть, що таке "цивільне право" і чому воно регулюється.
2. Визначте принципи цивільного права (рівність сторін, свобода договору, недопустимість втручання в приватне життя тощо).
3. Визначте особливості цивільних правовідносин.

4. Визначте умови дійсності угоди. Різні гарантії цивільних прав, що надаються українським законодавством. Описати моральну шкоду та дії для її відшкодування.

Завдання для самостійної роботи

1. Напишіть план цивільних правовідносин, щоб окреслити структуру цивільних відносин, зразок якої може бути представлений тут, з професії психолога.
2. Обговоріть природу та зобов'язання договорів психологічних послуг (оцініть необхідні умови, права та обов'язки з боку осіб).
3. Поясніть, що були порушення права на честь, гідність та ділову репутацію щодо, скажімо, можливості поставити під сумнів і вирішити, де людина може бути захищена.
4. Напишіть короткий огляд судової практики щодо відшкодування моральної шкоди (1–2 сторінки).
5. Порівняйте та протиставте відповідальність у цивільному та кримінальному праві за шкоду, заподіяну особі.
6. Досліджуйте правові межі захисту персональних даних як об'єктів цивільних прав.

Теми для есе

1. Свобода договору як важливий принцип приватного права.
2. Захист честі, гідності та ділової репутації в цифровому суспільстві.
3. Правова та психологічна природа моральної шкоди.
4. Цивільно-правові виміри професійної діяльності психологів.
5. Баланс свободи вираження з захистом особистих немайнових прав.
6. Цивільне право та формування правової культури громадян.

Практичне заняття 4: Сімейне право: правове регулювання сімейних відносин

Сімейне право регулює особисті немайнові та майнові відносини, що виникають з шлюбу, сім'ї, батьківства та виховання дітей. Тема охоплює правові основи шлюбу та розлучення, права та обов'язки подружжя, батьків та дітей, а також питання опіки та піклування. Враховуючи, що студенти психології зазвичай виконують професійну діяльність навколо сімейних конфліктів, психологічної підтримки дітей та сімейного консультування, ця тема є надзвичайно актуальною для їхньої роботи.

План заняття

1. Поняття, предмет і принципи сімейного права України: місце в системі приватного права.
2. Сімейний кодекс України як основне джерело сімейного права: структура та ключові положення.
3. Шлюб та його правові наслідки: процедура укладення, права та обов'язки подружжя, шлюбний договір.
4. Правове регулювання батьківства та материнства: права та обов'язки батьків та дітей.
5. Захист прав дітей: участь органів опіки та піклування; судовий захист.
6. Роль психолога в сімейних правовідносинах: медіація, експертна діяльність, участь у справах щодо визначення місця проживання дитини.

Питання для обговорення

1. Які принципи лежать в основі правового регулювання сімейних відносин?
2. Яке правове значення державної реєстрації шлюбу?
3. Чи можуть бути обмежені особисті немайнові права подружжя?
4. Як у правовій практиці забезпечується принцип "найкращих інтересів дитини"?
5. Яку роль відіграє психолог у вирішенні сімейних спорів?
6. Чим відрізняється позбавлення батьківських прав від обмеження у здійсненні батьківських прав?

Письмові завдання для перевірки знань

1. Визначте поняття "сімейне право" та визначте його предмет регулювання.
2. Назвіть та охарактеризуйте основні принципи сімейного права України.
3. Розкрийте правовий зміст шлюбу та умови його укладення.
4. Визначте права та обов'язки батьків щодо дитини.
5. Охарактеризуйте способи захисту сімейних прав та інтересів.
6. Поясніть правові наслідки розлучення.

Письмові завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте схему прав та обов'язків подружжя відповідно до Сімейного кодексу України.
2. Проаналізуйте судову практику щодо визначення місця проживання дитини після розлучення (1–2 сторінки).
3. Порівняйте правову природу шлюбу та фактичних шлюбних відносин.

4. Розкрийте зміст принципу рівності прав та обов'язків матері та батька щодо дитини.
5. Підготуйте аналітичну записку про роль органів опіки та піклування у захисті прав дітей.
6. Досліджуйте міжнародні стандарти захисту прав дітей (наприклад, Конвенція ООН про права дитини) та їх вплив на українське законодавство.

Запропоновані теми для есе

1. Принцип найкращих інтересів дитини: правові та психологічні виміри.
2. Баланс між автономією сім'ї та втручанням держави у сімейні відносини.
3. Роль психолога у процесі вирішення сімейних конфліктів.
4. Захист прав дітей в умовах соціальних криз та воєнного стану.
5. Правова відповідальність батьків за неналежне виконання обов'язків щодо виховання дитини.
6. Шлюб як правовий та соціально-психологічний інститут сучасного суспільства.

Змістовний модуль 2: Право, особистість, правові межі відповідальності і професійна етика правників в сучасному суспільстві

Практичне заняття 5. Адміністративне та трудове право: взаємодія громадянина і держави

Адміністративне право регулює відносини у сфері державного управління та взаємодію громадян з органами публічної влади, тоді як трудове право визначає правові засади організації та здійснення трудової діяльності. У межах цієї теми розглядаються права і обов'язки працівників і роботодавців, принципи державного управління, адміністративна відповідальність та гарантії трудових прав громадян. Для майбутніх психологів ці знання є важливими для розуміння правових аспектів професійної діяльності, зокрема в установах освіти, охорони здоров'я, соціальної сфери та органах державної влади.

План заняття

1. Поняття, предмет і метод адміністративного права: публічно-правовий характер регулювання.
2. Суб'єкти адміністративних правовідносин: органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадяни.

3. Адміністративна відповідальність: поняття, підстави та види адміністративних стягнень.
4. Поняття та принципи трудового права України: баланс інтересів працівника і роботодавця.
5. Кодекс законів про працю України як основне джерело трудового права: структура та значення.
6. Правовий статус психолога як працівника: трудовий договір, робочий час, дисциплінарна відповідальність, професійні гарантії.

Питання для обговорення

1. У чому полягає специфіка адміністративно-правового регулювання відносин між громадянином і державою?
2. Які права має особа у разі притягнення до адміністративної відповідальності?
3. Чим відрізняється адміністративна відповідальність від кримінальної? Які основні права та обов'язки працівника передбачені трудовим законодавством?
4. Які особливості укладення трудового договору з психологом у закладі освіти або охорони здоров'я?
5. Як забезпечується захист трудових прав працівників в Україні?

Письмові завдання для перевірки знань

1. Дайте визначення поняття «адміністративне право» та визначте його предмет регулювання.
2. Назвіть елементи адміністративного правопорушення.
3. Охарактеризуйте види адміністративних стягнень, передбачені законодавством України.
4. Розкрийте поняття трудового договору та його істотні умови.
5. Назвіть основні підстави припинення трудового договору.
6. Визначте види дисциплінарної відповідальності працівників.

Письмові завдання для самостійної роботи

1. Скласти схему адміністративних правовідносин із прикладом взаємодії громадянина та органу державної влади.
2. Проаналізувати практичну ситуацію притягнення особи до адміністративної відповідальності (визначити склад правопорушення).
3. Підготувати зразкову структуру трудового договору з практичним психологом.

4. Порівняти трудовий договір та цивільно-правовий договір про надання послуг.
5. Дослідити механізми судового захисту трудових прав працівників.
6. Проаналізувати гарантії прав працівників під час воєнного стану.

Орієнтовні теми есе

1. Взаємодія особи і держави в адміністративно-правовій сфері: сучасні виклики.
2. Адміністративна відповідальність як засіб забезпечення правопорядку.
3. Захист трудових прав працівника в умовах реформування трудового законодавства.
4. Професійна відповідальність психолога у трудових правовідносинах.
5. Баланс публічних і приватних інтересів у сфері праці.
6. Роль правової культури у формуванні відповідальної поведінки працівника.

Практичне заняття 6. Кримінальне та кримінальне процесуальне право: правові межі відповідальності

Кримінальне право визначає, які діяння визнаються злочинами, а також встановлює види та межі кримінальної відповідальності. Кримінальне процесуальне право регламентує порядок розслідування злочинів і здійснення правосуддя. У межах цієї теми студенти ознайомлюються з поняттям злочину, принципами кримінальної відповідальності, правами учасників кримінального процесу. Для психологів ця тема має практичне значення, адже психологічні знання широко застосовуються у сфері кримінального правосуддя, зокрема під час проведення психологічних експертиз, роботи з потерпілими та правопорушниками.

План заняття

1. Поняття, предмет і принципи кримінального права України: завдання та функції.
2. Кримінальний кодекс України як основне джерело кримінального права: структура та система злочинів.
3. Підстави кримінальної відповідальності: склад кримінального правопорушення (об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона).
4. Поняття та система покарань: мета, види, принципи призначення.

5. Кримінальний процесуальний кодекс України: стадії кримінального провадження та процесуальні гарантії.
6. Роль психолога у кримінальному процесі: судово-психологічна експертиза, участь у допиті неповнолітніх, оцінка психоемоційного стану.

Питання для обговорення

1. У чому полягає відмінність між кримінальною та іншими видами юридичної відповідальності?
2. Які елементи утворюють склад кримінального правопорушення?
3. Яке значення має принцип презумпції невинуватості?
4. Чи впливає психічний стан особи на кримінальну відповідальність? Які процесуальні гарантії забезпечують захист прав людини у кримінальному провадженні?
5. Яка роль психолога у справах за участю дітей та підлітків?

Письмові завдання для перевірки знань

1. Дайте визначення поняття «кримінальне правопорушення» та розкрийте його ознаки.
2. Назвіть принципи кримінального права України та коротко їх охарактеризуйте.
3. Охарактеризуйте види покарань, передбачені Кримінальним кодексом України.
4. Розкрийте поняття неосудності та її правові наслідки.
5. Назвіть основні стадії кримінального провадження.
6. Поясніть процесуальний статус експерта у кримінальному процесі.

Письмові завдання для самостійної роботи

1. Скласти структурну схему складу кримінального правопорушення із прикладом (без опису конкретних травматичних деталей).
2. Проаналізувати судову практику щодо призначення покарання неповнолітнім (1–2 сторінки аналітичного тексту).
3. Порівняти поняття «неосудність» і «обмежена осудність» у кримінальному праві.
4. Підготувати короткий огляд прав підозрюваного та обвинуваченого у кримінальному процесі.
5. Дослідити участь психолога у проведенні допиту малолітньої особи з урахуванням процесуальних гарантій.

6. Проаналізувати принцип змагальності сторін у кримінальному провадженні.

Орієнтовні теми есе

1. Презумпція невинуватості як фундаментальний принцип кримінального процесу.
2. Психологічні аспекти кримінальної відповідальності особи.
3. Межі втручання держави у права людини в кримінальному провадженні.
4. Гуманізація кримінального законодавства України: тенденції та перспективи.
5. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх: правові і психологічні виміри.
6. Роль судово-психологічної експертизи у встановленні істини у кримінальному провадженні.

Практичне заняття 7. Міжнародне право і права людини: глобальні стандарти правового захисту

Міжнародне право формує систему норм, що регулюють відносини між державами та міжнародними організаціями, а також встановлює універсальні стандарти захисту прав людини. У межах цієї теми розглядаються основні міжнародно-правові акти у сфері прав людини, діяльність міжнародних судових і правозахисних інституцій, а також роль міжнародного права у сучасному світі. Для студентів-психологів ці знання важливі з огляду на необхідність дотримання міжнародних стандартів прав людини у професійній діяльності.

План заняття

1. Поняття та система міжнародного права: принципи, суб'єкти, джерела.
2. Міжнародне право прав людини як галузь сучасного міжнародного публічного права.
3. Універсальні стандарти захисту прав людини: роль Організації Об'єднаних Націй.
4. Загальна декларація прав людини та міжнародні пакти 1966 року: зміст і значення.
5. Регіональні механізми захисту прав людини: діяльність Ради Європи та застосування Європейської конвенції з прав людини.
6. Вплив міжнародних стандартів на національне законодавство України та професійну діяльність психолога.

Питання для обговорення

1. У чому полягає відмінність між міжнародним публічним і міжнародним приватним правом?
2. Які основні принципи міжнародного права лежать в основі захисту прав людини?
3. Яке значення має Загальна декларація прав людини для формування глобальних стандартів?
4. Яким чином особа може звернутися до міжнародних органів захисту прав людини?
5. Як міжнародні стандарти впливають на діяльність психолога в Україні?
6. Чи існують межі втручання міжнародних інституцій у внутрішні справи держави?

Письмові завдання для перевірки знань

1. Дайте визначення поняття «міжнародне право» та визначте його джерела.
2. Назвіть основні міжнародні документи у сфері прав людини.
3. Розкрийте зміст принципу універсальності прав людини.
4. Охарактеризуйте механізм індивідуального звернення до міжнародних органів захисту прав людини.
5. Поясніть співвідношення норм міжнародного та національного права України.
6. Визначте роль міжнародних стандартів у сфері захисту прав дитини.

Письмові завдання для самостійної роботи

1. Підготувати порівняльну таблицю універсальних і регіональних механізмів захисту прав людини.
2. Проаналізувати одну зі статей Європейської конвенції з прав людини та її значення для практики психолога (1–2 сторінки).
3. Дослідити практику Європейського суду з прав людини у справах, що стосуються права на повагу до приватного життя (без опису травматичних деталей).
4. Підготувати огляд міжнародних стандартів захисту прав дитини (зокрема положень Конвенції ООН про права дитини).
5. Проаналізувати вплив міжнародного гуманітарного права на захист цивільного населення.

6. Підготувати короткий аналітичний матеріал щодо імплементації міжнародних договорів у правову систему України.

Орієнтовні теми есе

1. Універсальність прав людини як фундамент сучасного міжнародного правопорядку.
2. Роль міжнародних судових інституцій у забезпеченні ефективного захисту прав людини.
3. Міжнародні стандарти захисту прав дитини: правові і психологічні виміри.
4. Взаємодія національного та міжнародного права в умовах глобалізації.
5. Захист права на приватність у цифрову епоху: міжнародно-правовий аспект.
6. Значення міжнародного права прав людини для формування професійної етики психолога.

Практичне заняття 8. Юридична деонтологія: етичні засади правничої професії.

Юридична деонтологія досліджує систему моральних і професійних норм, які регулюють діяльність правників. У межах цієї теми розглядаються принципи професійної етики, відповідальність юриста перед суспільством, вимоги до професійної поведінки та дотримання стандартів правничої діяльності. Для студентів-психологів ця тема є важливою, оскільки етичні засади професійної діяльності мають універсальний характер і стосуються всіх сфер роботи з людьми, включаючи психологічне консультування, психотерапію та соціальну допомогу.

План заняття

1. Поняття та предмет юридичної деонтології: місце в системі юридичних наук та її міждисциплінарний характер.
2. Професійна етика юриста: принципи законності, справедливості, гуманізму, незалежності та конфіденційності.
3. Нормативне закріплення етичних стандартів: професійні кодекси та їх значення (зокрема, Правила адвокатської етики).
4. Юридична відповідальність і дисциплінарна відповідальність правника: підстави та межі.

5. Правова культура та правосвідомість юриста: психологічні аспекти професійної діяльності.
6. Етичні виклики у взаємодії правника та психолога: експертна діяльність, конфіденційність, конфлікт інтересів.

Питання для обговорення

1. У чому полягає значення юридичної деонтології для формування професійної ідентичності правника?
2. Чим відрізняється професійна етика від норм права?
3. Які етичні принципи є спільними для юриста і психолога?
4. У чому полягає проблема конфлікту інтересів у правничій діяльності?
5. Чи може правник діяти формально законно, але неетично?
6. Яке значення має правова культура для довіри суспільства до правничої професії?

Письмові завдання для перевірки знань

1. Дайте визначення поняття «юридична деонтологія».
2. Назвіть основні принципи професійної етики правника та розкрийте їх зміст.
3. Поясніть співвідношення моральних і правових норм у професійній діяльності.
4. Охарактеризуйте поняття професійної честі та гідності правника.
5. Визначте види юридичної відповідальності правника за порушення етичних норм.
6. Розкрийте роль конфіденційності у правничій діяльності.

Письмові завдання для самостійної роботи

1. Підготувати порівняльну таблицю етичних принципів юриста і психолога.
2. Проаналізувати одну норму професійного етичного кодексу правника та пояснити її значення.
3. Розглянути приклад етичної дилеми у правничій практиці та запропонувати варіанти її вирішення.
4. Дослідити поняття конфлікту інтересів і способи його запобігання.
5. Підготувати короткий аналіз взаємодії юриста і психолога у судовому процесі з позиції професійної етики.
6. Розкрити значення принципу незалежності правника у демократичному суспільстві.

Орієнтовні теми есе

1. Юридична деонтологія як основа професійної відповідальності правника.
2. Співвідношення права і моралі в діяльності юриста.
3. Конфіденційність як фундамент довіри у правничій і психологічній практиці.
4. Етичні межі професійної діяльності в умовах суспільних криз.
5. Формування правової культури майбутніх фахівців соціально-гуманітарної сфери.
6. Роль особистісних якостей правника у забезпеченні справедливості.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Право – це:

- A. Сукупність традицій та звичаїв суспільства
- B. Система загальнообов'язкових правил поведінки, встановлених або санкціонованих державою
- C. Сукупність моральних норм
- D. Правила поведінки лише для державних службовців

2. Основним законом України є:

- A. Цивільний кодекс України
- B. Конституція України
- C. Кримінальний кодекс України
- D. Кодекс законів про працю України

3. Який орган здійснює правосуддя в Україні?

- A. Верховна Рада України
- B. Кабінет Міністрів України
- C. Суд
- D. Президент України

4. Який документ гарантує основні права і свободи людини в Україні?

- A. Закон України «Про освіту»
- B. Конституція України
- C. Кримінальний кодекс України
- D. Господарський кодекс України

5. Правоздатність фізичної особи виникає:

- A. 3 моменту отримання паспорта
- B. 3 моменту досягнення 18 років
- C. 3 моменту народження
- D. 3 моменту початку трудової діяльності

6. Який вік в Україні вважається повноліттям?

- A. 16 років
- B. 17 років
- C. 18 років
- D. 21 рік

7. Який із наведених видів відповідальності настає за вчинення злочину?

- A. Дисциплінарна
- B. Адміністративна
- C. Кримінальна
- D. Матеріальна

8. Який міжнародний документ визначає основні права дитини?

- A. Загальна декларація прав людини
- B. Конвенція ООН про права дитини
- C. Європейська конвенція з прав людини
- D. Женевська конвенція

9. До якої гілки влади належить Кабінет Міністрів України?

- A. Законодавчої
- B. Виконавчої
- C. Судової
- D. Місцевого самоврядування

10. Який принцип передбачає рівність усіх громадян перед законом?

- A. Принцип законності
- B. Принцип гуманізму
- C. Принцип верховенства права
- D. Принцип справедливості

Модульні письмові завдання

1. Аналіз законодавства

Завдання: Оберіть одну статтю Конституції України, що гарантує права людини, та напишіть короткий коментар, як вона застосовується у психологічній практиці.

2. Права клієнта

Завдання: Опишіть права клієнта психологічної консультації та приклади порушення цих прав.

3. Інформаційна безпека

Завдання: Складіть правила конфіденційності для психологічного кабінету.

4. Судова практика

Завдання: Проаналізуйте приклад справи про захист прав дитини в суді та сформулюйте власні висновки.

5. Кейс “Порушення конфіденційності”

Завдання: Опишіть ситуацію, коли психолог порушив конфіденційність, та запропонуйте, як виправити ситуацію юридично.

6. Порівняльний аналіз

Завдання: Порівняйте права дітей у Конвенції ООН та українському законодавстві, наведіть приклади.

7. Вивчення законів

Завдання: Напишіть короткий конспект законів України, що регулюють діяльність психологів.

8. Психолог і кримінальне право

Завдання: Опишіть роль психолога у кримінальних справах (психологічна експертиза, свідчення, підтримка потерпілих).

9. Соціальні права

Завдання: Напишіть есе на тему: «Права людини та соціальні гарантії у сучасній Україні».

10. Професійна етика

Завдання: Складіть кодекс етичної поведінки психолога відповідно до законів України.

11. Практичне застосування права

Завдання: Опишіть реальний або вигаданий випадок, коли знання права допомогли психологу захистити клієнта.

12. Роль міжнародного права

Завдання: Проаналізуйте, як міжнародні документи (Конвенція ООН про права дитини) впливають на українське законодавство.

13. Моделювання ситуацій

Завдання: Складіть письмову інструкцію для психолога: що робити при виявленні домашнього насильства над дитиною.

14. Аналіз законопроекту

Завдання: Візьміть проєкт закону (онлайн) та підготуйте короткий огляд його ключових норм.

15. Творче завдання

Завдання: Напишіть статтю “Психологія і право: як закони допомагають захищати психічне здоров’я”.

16. Порухення прав людини

Завдання: Опишіть конкретний приклад порушення прав людини та запропонуйте юридичні шляхи вирішення.

17. Дослідження

Завдання: Проведіть міні-дослідження: як мешканці вашого міста знають про свої права та обов’язки.

18. Юридичні документи

Завдання: Складіть приклад інформованої згоди для клієнта психолога (у письмовому вигляді).

19. Розбір статей

Завдання: Виберіть наукову статтю про психологічну допомогу під час конфліктів і зробіть письмовий огляд з точки зору правових норм.

20. Кейс «Етика і закон»

Завдання: Опишіть ситуацію, коли етична поведінка психолога може суперечити закону. Поясніть, як правильно діяти.

21. Аналіз правових норм

Завдання: Виберіть статтю Закону України «Про психологічну допомогу» (або суміжний закон) і напишіть короткий коментар щодо її практичного застосування.

22. Кейс «Конфлікт інтересів»

Завдання: Опишіть ситуацію, коли психолог має конфлікт інтересів із клієнтом, і запропонуйте письмові дії для вирішення проблеми.

23. Права неповнолітніх

Завдання: Складіть письмовий аналіз прав дитини у шкільному середовищі та способів їх захисту.

24. Психолог у суді

Завдання: Напишіть план дій психолога при виклику до суду як експерта.

25. Дотримання конфіденційності

Завдання: Опишіть сценарій порушення конфіденційності та запропонуйте юридично-етичний алгоритм дій.

26. Порухнення прав клієнта

Завдання: Опишіть випадок порушення прав пацієнта у психологічному кабінеті та складіть письмовий звіт.

27. Психологічна оцінка та закон

Завдання: Напишіть інструкцію для психолога щодо законних меж проведення психологічної оцінки.

28. Захист персональних даних

Завдання: Складіть перелік правил для захисту даних клієнтів психолога у письмовому вигляді.

29. Кейс «Дії при насильстві»

Завдання: Опишіть, які правові кроки має здійснити психолог при виявленні насильства у сім'ї.

30. Аналіз міжнародних норм

Завдання: Порівняйте українські закони про захист прав дитини з Конвенцією ООН про права дитини у письмовому вигляді.

Проблемно-дискусійні завдання:

1. Психолог і право: спільна відповідальність за дотримання прав людини. Обговорення ролі психолога у забезпеченні прав і свобод клієнтів у різних сферах (освіті, медицині, судовій системі).

2. Етичні кодекси та законодавство: чи завжди вони узгоджуються між собою? Порівняння етичних норм професії психолога з правовими вимогами: точки перетину й потенційні конфлікти.

3. Конфіденційність у роботі психолога: як діяти в умовах правових обмежень? Розгляд реальних кейсів, коли психолог має дотримуватися балансу між таємницею і обов'язком інформувати (наприклад, у випадках насильства чи загрози життю).

4. Правова відповідальність психолога: види, підстави, реальні ризики. Аналіз практичних ситуацій, у яких психолог може нести цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність.

5. Психологічне втручання і згода клієнта: як забезпечити юридичну чистоту дій фахівця? Обговорення форми, змісту та практики отримання інформованої згоди у контексті правової культури.

Дискусійні теми для групового обговорення студентами з дисципліни «Правничі студії»

1. Баланс між правом на приватність клієнта та обов'язком психолога повідомляти про загрозу життю або здоров'ю інших осіб: де проходить межа?

Обговорення колізії між правом на конфіденційність і суспільним обов'язком втручання.

2. Чи повинен психолог бути правово відповідальним за наслідки своїх рекомендацій? Розгляд юридичної межі відповідальності фахівця з психології та особистої автономії клієнта.

3. Психологічна допомога в умовах воєнного стану: які правові та етичні виклики постають перед фахівцем? Актуальна дискусія про роботу психолога в кризових умовах і дотримання прав людини.

4. Згода клієнта на психологічне втручання: правова формальність чи етична необхідність? Дослідження значення інформованої згоди з точки зору права, етики та професійної практики.

5. Чи повинні психологи брати участь у формуванні та реалізації державної політики в галузі прав людини? Обговорення ролі психолога як соціально активного професіонала у суспільно-правовому житті.

Кейсові завдання:

Кейс 1. "Конфіденційність vs. безпека" До шкільного психолога звернулася учениця з повідомленням про фізичне насильство з боку батька. Вона просить не розголошувати інформацію, бо боїться, що ситуація погіршиться.

Завдання: Проаналізуйте, які правові та етичні норми має врахувати психолог. Поясніть, які дії є правомірними в цій ситуації. Адаптуйте алгоритм дій до умов школи та неповнолітнього віку клієнтки. Застосуйте знання про обов'язок інформування відповідних органів.

Кейс 2. "Інформована згода" Психолог клініки психічного здоров'я починає терапевтичну роботу з пацієнтом, не надавши письмової інформації про методи, ризики та альтернативи втручання. Через місяць пацієнт відмовляється від терапії і подає скаргу.

Завдання: Проаналізуйте правові наслідки відсутності інформованої згоди. Поясніть, що таке «інформована згода» з юридичної точки зору. Адаптуйте зразок письмової інформованої згоди до психотерапевтичного процесу. Застосуйте знання про права клієнта у сфері охорони здоров'я.

Кейс 3. "Соцмережі і професійна етика" Психолог публічно коментує поведінку клієнта в соцмережах без вказівки імені, проте ситуація впізнавана для оточення клієнта. Клієнт вважає, що його права порушено.

Завдання: Проаналізуйте, чи є в цьому випадку порушення прав особи. Поясніть, які правові ризики виникають у психолога. Адаптуйте професійну

комунікацію у цифровому просторі до етичних і правових норм. Застосуйте поняття «непряма ідентифікація» та «право на приватність».

Кейс 4. "Судово-психологічна експертиза: межі ролі психолога" Психолога запрошено провести експертизу у справі про позбавлення батьківських прав. Його просять не лише оцінити психоемоційний стан дитини, а й дати пряму юридичну рекомендацію щодо рішень суду.

Завдання: Проаналізуйте правові межі діяльності психолога в межах судово-психологічної експертизи. Поясніть, чому психолог не може надавати юридичних висновків. Адаптуйте формулювання висновку відповідно до меж компетентності. Застосуйте знання про взаємодію між психологом та юрисдикційними органами.

Кейс 5. "Психолог у воєнний час: діяти чи мовчати?" Психолог-волонтер працює з військовими, які мають симптоми ПТСР. Один із клієнтів висловлює бажання завдати собі шкоди. Психолог розривається між конфіденційністю та необхідністю втручання.

Завдання: Проаналізуйте етичну та правову ситуацію. Поясніть, які є юридичні підстави для розкриття інформації. Адаптуйте алгоритм дій для кризових інтервенцій. Застосуйте знання про права пацієнтів і професійні обов'язки у сфері охорони психічного здоров'я.

Орієнтовний підсумковий перелік питань з дисципліни

1. Поняття та ознаки права.
2. Функції права у суспільстві.
3. Джерела (форми) права: поняття та види.
4. Норма права: поняття, структура та види.
5. Поняття та структура правовідносин.
6. Суб'єкти права та їх правосуб'єктність.
7. Правоздатність і дієздатність фізичної особи.
8. Поняття та види юридичної відповідальності.
9. Поняття правопорушення та його склад.
10. Принципи права та їх значення.
11. Конституція України як Основний Закон держави.
12. Основні принципи конституційного ладу України.
13. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина.
14. Громадянство України: поняття та підстави набуття.
15. Система органів державної влади в Україні.

16. Верховна Рада України: повноваження та функції.
17. Президент України: правовий статус і повноваження.
18. Кабінет Міністрів України та система виконавчої влади.
19. Судова влада в Україні: поняття та структура.
20. Місцеве самоврядування в Україні.
21. Основи цивільного права України.
22. Цивільна правоздатність та дієздатність фізичних осіб.
23. Право власності: поняття та форми.
24. Договір у цивільному праві: поняття та види.
25. Основи сімейного права України.
26. Права та обов'язки батьків і дітей.
27. Основи трудового права України.
28. Трудовий договір: поняття та порядок укладення.
29. Робочий час і час відпочинку працівників.
30. Основи адміністративного права України.
31. Поняття та види адміністративної відповідальності.
32. Основи кримінального права України.
33. Поняття злочину та види покарань.
34. Міжнародні стандарти прав людини.
35. Основні положення Конвенції про права дитини.
36. Правовий захист дітей та неповнолітніх в Україні.
37. Правове регулювання діяльності психолога.
38. Конфіденційність та захист персональних даних у роботі психолога.
39. Права клієнтів у сфері психологічної допомоги.
40. Юридична відповідальність фахівця у сфері психологічної допомоги.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧА

Поточний контроль з навчальної дисципліни включає поточне, тематичне оцінювання (з тем, визначених для аудиторного обговорення і самостійного опрацювання) та модульний контроль (усього 2).

Поточний і тематичний контроль передбачає оцінювання:

- результатів аналізу навчально-методичних і довідкових матеріалів;
- участі в дискусії під час лекційних занять;
- підготовки виступу до занять із презентацією (чи без);
- підготовки індивідуальних завдань за вибором здобувачів вищої освіти;
- виконання творчих завдань на основі перегляду медіатекстів (лекцій іноземною мовою) з теми обговорення тощо.

Модульний контроль проводиться у тестовій комбінованій формі (комп'ютерній чи на паперових носіях). Кількість отриманих балів з кожного виду навчальних робіт за різними формами поточного контролю виставляється після кожного контрольного заходу.

Засоби оцінювання результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Правничі студії» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- стандартизовані тести;
- поточне усне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- аналітичні звіти, доповіді, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Оцінка за лекційне заняття виставляється за активність здобувача в дискусії, якість конспекту. Оцінку на практичному занятті здобувач отримує за виконані задачі, командні проекти, зроблені доповіді, презентації, реферати, есе, активність під час дискусій.

Під час модульного та підсумкового контролю засобами оцінювання результатів навчання з дисципліни є стандартизовані комп'ютерні тести в системі БНАУ Moodle.

Шкала оцінювання успішності здобувачів вищої освіти

За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS	За національною шкалою	
		іспит	залік
90–100	A	Відмінно	Зараховано
82–89	B	Добре	
75–81	C		
64–74	D	Задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	Незадовільно (незараховано) з можливістю повторного складання	
1–34	F	Незадовільно (незараховано) з обов'язковим повторним вивченням	

Засоби унаочнення та взаємодії:

1. Мультимедійні презентації у програмах Microsoft Office PowerPoint, Canva.

2. Відеоматеріали з каналу Youtube та публічні відеолекції іноземною мовою в записі.
3. Роздавальні матеріали – табличні й схематичні основи, інфографіка тощо.
4. Засоби зворотного зв'язку – інтерактивна дошка Padlet, сайт для інтерактивних презентацій і голосування Mentimeter.
5. В умовах дистанційного навчання – застосунки платформи для відеоконференцій Zoom, Google Meet, освітня платформа BNAU MOODLE, Google Classroom.

Необхідне матеріально-технічне забезпечення:

- аудиторного навчання: дошка аудиторна, мебльоване навчальне приміщення, комп'ютерне обладнання (ПК/ноутбук + мультимедійний Проектор, Wi-Fi).
- дистанційного: мережа Інтернет, електронні пристрої, у т.ч. персональні.

Словник термінів англійською мовою з перекладом з навчальної дисципліни “Правничі студії”

1. **Informed consent** — інформована згода
2. **Client rights** — права клієнта
3. **Confidentiality** — конфіденційність
4. **Privacy** — право на приватність / приватність
5. **Personal data protection** — захист персональних даних
6. **Professional ethics** — професійна етика
7. **Psychological counseling** — психологічне консультування
8. **Psychological assistance** — психологічна допомога
9. **Duty of care** — обов'язок належної турботи (професійний обов'язок піклування про клієнта)
10. **Professional liability** — професійна відповідальність
11. **Child protection** — захист прав дитини
12. **Domestic violence** — домашнє насильство
13. **Legal guardian** — законний представник / опікун
14. **Minor** — неповнолітня особа
15. **Mandatory reporting** — обов'язок повідомлення про правопорушення (наприклад, насильство над дитиною)
16. **Psychological evaluation** — психологічна оцінка / експертиза
17. **Client–therapist relationship** — відносини між клієнтом і психологом
18. **Professional standards** — професійні стандарти

19. **Ethical guidelines** — етичні принципи / етичні настанови
20. **Conflict of interest** — конфлікт інтересів
21. **Psychological assessment** — психологічне оцінювання
22. **Mental health law** — законодавство у сфері психічного здоров'я
23. **Patient rights** — права пацієнта
24. **Therapeutic confidentiality** — терапевтична конфіденційність
25. **Consent form** — форма інформованої згоди
26. **Protection order** — обмежувальний припис (у справах про насильство)
27. **Victim support** — підтримка постраждалих осіб
28. **Trauma counseling** — психологічна допомога при травмі
29. **Safeguarding** — забезпечення безпеки та захисту вразливих осіб
30. **Psychological expert opinion** — висновок психологічного експерта

Рекомендовані джерела інформації:

1. Пендюра М. М., Лапка О. Я., Калінюк А. Л. та ін. Правознавство : навч. посіб. Київ : 7БЦ, 2022. 548 с.
2. Совгиря О. В. Конституційне право України : навчальний посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2023. 512 с.
3. Трофанчук Г. І. Історія держави і права України : навчальний посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2022. 432 с.
4. Іваненко Л. М. Захист прав споживачів : підручник. Київ : Алерта, 2021. 368 с.
5. Вереша Р. В. Кримінальне право України (загальна частина) : навч.-метод. посіб. Київ : Алерта, 2025. 310 с.
6. Чернега В. Господарське процесуальне право. Загальна частина : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2023. 420 с.
7. Луць В. В. Договори в цивільному праві України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2023. 356 с.
8. Турчиняк Я. І. Вплив правового виховання на правосвідомість особи. Аналітично-порівняльне правознавство. 2025. № 1. С. 153–160.
9. Булеца С. Б. Право власності на об'єкти віртуальної власності. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 3. С. 115–121.
10. Булеца С. Б., Чепурнов В. О. Правове регулювання немайнового права на зображення. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 5. С. 207–214.
11. Фази́кош В. Г., Менджул М. В. Підходи до класифікації особистих немайнових прав в умовах цифровізації. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 5. С. 235–239.

- 12.ЧеСлінько Т. М. Діяльність неурядових правозахисних організацій у сфері захисту прав внутрішньо переміщених осіб. Право.UA. 2022. № 4. С. 23–29.
- 13.Шабельна К. В. Конституційно-правовий аналіз євроінтеграційних процесів України. Європейські перспективи. 2022. № 4. С. 36–46.
- 14.Кривицький Ю. Правове виховання та правова реформа: взаємозв'язок. Юридичний вісник. 2022. № 2. С. 100–108.
- 15.Сидоренко О. О., Кухарчук А. В., Ткаченко О. Р. Правова культура: поняття та стан в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 4. С. 62–64.
- 16.Шульга А. М. Правосвідомість як передумова правомірної поведінки особи. Право і безпека. 2022. № 4. С. 57–63.
- 17.Колодій А. М., Олійник А. Ю. Права людини і громадянина в Україні : навчальний посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2022. 304 с.
- 18.Шемшученко Ю. С. Юридична енциклопедія : сучасний стан і розвиток права. Київ : Юридична думка, 2021. 400 с.
- 19.Бандурка О. М., Греченко В. А. Основи правознавства : навчальний посібник. Харків : ХНУВС, 2022. 350 с.
- 20.Кравчук М. В. Правова система України : сучасні тенденції розвитку. Київ : Алерта, 2023. 312 с.
- 21.Тацій В. Я., Петришин О. В., Битяк Ю. П. Правова система України в умовах європейської інтеграції : монографія. Харків : Право, 2023. 410 с.
- 22.Головатий С. П. Верховенство права : ідея, доктрина, принцип. Київ : Фенікс, 2021. 540 с.
- 23.Тацій В. Я. Основи правової держави : навчальний посібник. Харків : Право, 2022. 300 с.
- 24.Шемшученко Ю. С. Правова система України : сучасні виклики та перспективи. Київ : Юридична думка, 2024. 350 с.
- 25.Шепітько В. Ю., Коновалова В. О. Юридична психологія : підручник. Харків : Право, 2025. 280 с.
- 26.Максименко С. Д., Медведєв В. С. Юридична психологія : підручник. Київ : Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, 2023. 420 с.
- 27.Мухіна Г. В. Юридична психологія: практикум. Київ: Дакор, 2021. 244 с.
- 28.Оксютович М. О., Коширець В. В., Мудрик А. Б. Юридична психологія: навчальний посібник. Житомир: Житомирська політехніка, 2024. 161 с.
- 29.Волуйко О. М. Юридична психологія : навчальний посібник. Київ : НАВС, 2022. 280 с.

30. Бойко-Бузиль Ю. Ю., Вознюк А. А. Психологічна підтримка особистості в сучасних реаліях соціальної нестабільності. *Юридична психологія*. 2025. № 2. С. 7–15

Іноземні джерела

1. Costanzo M., Krauss D. *Forensic and Legal Psychology: Psychological Science Applied to Law*. 4th ed. New York: Worth Publishers, 2021. 564 p.
2. Davies G. M., Beech A. R., Colloff M. F. *Forensic Psychology: Crime, Justice, Law, Interventions*. 4th ed. Hoboken: Wiley, 2023. 784 p.
3. Bošković I. (ed.). *Legal and Forensic Psychology: What It Is and What It Is Not*. Cham: Springer Nature, 2025. 176 p.
4. DeMatteo D., Krauss D., Fishel S., Wiltsie K. *Forensic Mental Health Practice and the Law: A Primer for Clinicians, Researchers, and Consultants*. Oxford: Oxford University Press, 2025. 420 p.
5. Pozzulo J., Bennell C., Forth A. *Forensic Psychology*. 6th ed. Toronto: Pearson, 2021. 480 p.
6. Bartol C. R., Bartol A. M. *Criminal Behavior: A Psychological Approach*. 12th ed. Boston: Pearson, 2021. 528 p.
7. Gudjonsson G. H. *The Psychology of Interrogations and Confessions*. London: Routledge, 2022. 412 p.
8. Roesch R., Zapf P., Hart S., Connolly D. *Forensic Psychology and the Law*. Hoboken: Wiley, 2022. 432 p.
9. Cutler B. L., Zapf P. A. *APA Handbook of Forensic Psychology*. Washington: American Psychological Association, 2022. 760 p.
10. Neal T. M. S. *Forensic Psychology and the Law: A Critical Introduction*. New York: Routledge, 2023. 356 p.
11. Melton G. B., Petrila J., Poythress N., Slobogin C. *Psychological Evaluations for the Courts*. 4th ed. New York: Guilford Press, 2022. 496 p.
12. Saks M. J., Spellman B. A. *The Psychological Foundations of Evidence Law*. New York, NY: NYU Press, 2022. 320 p.
13. Kassin S. M., Kukucka J., Lawson V. *Confessions in the Courtroom: Psychological Perspectives*. Oxford: Oxford University Press, 2022. 310 p.
14. Gudjonsson G. H., Pearse J. *Suspect Interviews and False Confessions*. London: Routledge, 2021. 280 p.
15. DeMatteo D., Scherr K. C. *Law and Neuroscience*. New York: Oxford University Press, 2023. 350 p.
16. Bornstein B. H., Greene E. *Jury Decision Making: Implications for the Legal System*. New York: Springer, 2022. 290 p.

17. Roesch R., Zapf P. A. *Forensic Assessments in Criminal and Civil Law*. New York: Springer, 2023. 310 p.
18. Bull R., Valentine T., Williamson T. *Handbook of Psychology of Investigative Interviewing*. Hoboken: Wiley, 2022. 410 p.
19. McAuliff B. D. (ed.). *Law and Human Behavior*. Washington: American Psychological Association, 2021.
20. Neal T. M. S., Grisso T. *Psychology and Law: Theory, Research and Practice*. New York: Routledge, 2024. 330 p.

Науково-методичні праці викладачів кафедри конституційного права та теоретико-правових дисциплін

1. Тимошук О. Г. Здобутки та виклики України у питаннях прав людини на шляху до європейської інтеграції. *Юридичний науковий електронний журнал*. - 2024. - № 2. - С. 56-59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-2/10>
2. Тимошук О. Г. Захист прав і свобод людини і громадянина через призму діяльності інституту нотаріату в Україні в умовах війни. *Юридичний науковий електронний журнал*. - 2024. - № 5. - С. 195-197. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-5/45>
3. Линник Т. В. Організаційно-правові форми захисту осіб, позбавлених особистої свободи внаслідок збройної агресії. *Юридичний науковий електронний журнал*. - 2024. - № 4. - С. 387-391. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-4/91>
4. Бровко Н. І. Методологія дослідження ідеї та сутності громадянського суспільства в контексті євроінтеграційних процесів. *Філософські та методологічні проблеми права*. - 2023. - № 2 (26). - С. 18–24. doi: 10.33270/02232602.18.
5. Терещук М. М. Майбутнє України: розвиток соціально-правових цінностей. *Українська держава та її громадянин – вимір соціально-правових цінностей (минуле, сучасне, майбутнє) : Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 26–27 жовтня 2023)*. - Київ, 2023. - С. 51-53.
6. Макарчук В. В. Самозахист військовослужбовців: юридичні аспекти. *Trends, Issues, and Challenges in Modern Science: Proceedings of the International Scientific Conference (Cambridge, 13 September, 2024)*. - Cambridge, United Kingdom. - 2024. - P. 128-130.

Тимошук О.Г. Методичні вказівки для виконання аудиторної та самостійної роботи з дисципліни «Правничі студії» здобувачами першого

(бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності С4 «Психологія» / уклад.
О.Г. Тимощук. Біла Церква: БНАУ, 2026. 36 с.

Тимощук Олеся Григорівна

Редактор О.О. Грушко

Комп'ютерний набір:

Комп'ютерна верстка:

Здано до складання

Підписано до друку

Формат 60×84 Ум. друк. арк. Тираж .

Зам. Ціна

Сектор оперативної поліграфії РВІКВ БНАУ
09117, м. Біла Церква, Соборна площа, 8/1; тел. 3-11-01